

УДК 635.342:342:632.7:632.9

© 2012

Писаренко В. М., доктор сільськогосподарських наук, професор,
Пономаренко С. В., аспірант*

Полтавська державна аграрна академія

ОСНОВНІ ЛИСТОГРИЗУЧІ ШКІДНИКИ КАПУСТИ БІЛОГОЛОВОЇ В ПОЛТАВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Рецензент – доктор сільськогосподарських наук, професор П. В. Писаренко

Одержання значних урожаїв капусти білоголової високої якості неможливе без вчасного застосування заходів із захисту її від шкідливих комах. Досліджено питання вивчення видового складу та багаторічної сезонної динаміки чисельності основних шкідників капусти білоголової в Україні та Полтавській області. В умовах Полтавської області серед спеціалізованих шкідників білоголової капусти найбільш поширеними є капустаєна совка (*Mamestra brassicae* L.), капустаєна міль *Plutella maculipennis* (Curt.) та білан капустаєний (*Pieris brassicae* L.).

Ключові слова: шкідники капусти, капустаєний білан, капустаєна совка, капустаєна міль, динаміка чисельності.

Постановка проблеми. В останні два десятиріччя завдяки зусиллям учених і практиків багатьох країн світу було обґрунтовано принципово нову концепцію інтегрованого захисту рослин, що трактується як управління динамікою популяцій шкідливих і корисних організмів на основі фітосанітарних прогнозів різної завчасності й цілеспрямованого застосування сучасних методів і засобів захисту рослин з урахуванням охорони навколишнього середовища. При цьому стратегія захисту рослин у ґрунтокористуванні базується на спрямуванні й узгодженні між собою заходів ґрунтової та рослинної гігієни, зокрема використання фітосанітарної дії сівозмін, стійких і толерантних сортів та гібридів сільськогосподарських культур, а також екологічної спрямованості хімічного методу захисту рослин на основі фітосанітарного моніторингу й сучасних методів прогнозування з використанням економічних порогів шкодочинності.

За такого системного підходу захист рослин від шкідливих організмів розглядається як обов'язкова підсистема сучасних систем землеробства – один із важливих, а в деякі роки – вирішальний чинник стабільності урожайності сільськогосподарських культур, підвищення якості продукції.

Виходячи з цього, одержання значних урожаїв капусти білоголової високої якості неможливе без вчасного застосування заходів із захисту її від шкідливих комах [3]. Незважаючи на значну кількість публікацій, присвячених шкідникам капусти, на сьогодні залишається недостатньо вивченими питання багаторічної динаміки їх популяцій, не розроблені методи її прогнозування в окремих регіонах України, у тому числі й на Полтавщині. Тому питання вивчення видового складу та динаміки чисельності шкідників капусти в умовах Полтавської області є актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Капуста білоголова (*Brassica oleracea* L. var. *capitata* L. f. *alba* DC) належить до родини капустяних (*Brassicaceae*) роду (*Brassica* L.). Капуста білоголова серед овочевих культур в Україні посідає одне з провідних місць, зокрема площа її нині перевищує 250 тис. га [6]. На капусті й на інших рослинах родини капустяних живиться близько 300 видів багатодітних і спеціалізованих шкідників капусти [4]. Капуста білокачанна пошкоджується протягом усього періоду вегетації, проте найбільш небезпечними за своїми наслідками ті пошкодження, що з'являються після появи сходів та після висадки розсади в ґрунт. Навесні значної шкоди культурі наносять хрестоцвіті блішки, личинки капустаєної мухи, гусениці капустаєної молі, капустаєний листоїд та ін. Влітку крім вищезгаданих видів комах рослини пошкоджують хрестоцвіті клопи, гусениці совок, біланів, личинок капустаєної мухи. У другій половині літа та восени значної шкоди завдають гусениці біланів, совок, личинки та імаго капустаєної попелиці.

Шкідників капусти вивчали в Аргентині, Білорусі, Вірменії [2], Грузії, Ефіопії, Італії, Канаді, Латвії [3], Молдові [1], Німеччині, Польщі, Росії, США, Швеції [4].

* Керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор В. М. Писаренко

Крім видового складу шкідників капусти досліджувалися біологічні особливості найбільш поширених видів, їхня шкодочинність і динаміка чисельності. В Україні шкідливих комах на капусті досліджували в Криму, Центральному Ліссостепу, в Донецькій, Луганській і Харківських областях [6].

Аналіз літературних джерел свідчить, що склад основних шкідників капусти в різних регіонах має чимало спільного. Проте не лише в різних регіонах, але навіть на різних видах і сортах капусти відрізняється шкодочинність і господарське значення окремих видів. Це пов'язано, в першу чергу, з відмінностями життєвих циклів окремих видів фітофагів і ентомофагів у різних екологічних умовах, різною кількістю поколінь, тривалістю життя й виживання особин, синхронністю сезонних циклів розвитку фітофагів і ентомофагів.

Мета і завдання досліджень. Мета досліджень – вивчити видовий склад листогризух шкідників капусти в Полтавській області. Літературний аналіз засвідчив, що питання про видовий склад і сезонну динаміку чисельності листогризух шкідників капусти білоголової на Полтавщині на сьогодні лишається вкрай маловивченим. Це й послугувало достатньою підставою для проведення досліджень стосовно вивчення видового складу листогризух шкідників капусти та їх сезонної динаміки чисельності в умовах даного регіону.

Матеріали і методи досліджень. Дослідження проводили на полях із капустою білоголовою в умовах ВАТ ім. О. Довженка Диканського району Полтавської області протягом 2009–2011 років

БІБЛІОГРАФІЯ

1. *Адашкевич А. П.* Энтомофаги вредителей овощных культур // Афидафаги. – М.: Колос, 1975. – 192 с.
2. *Амбрасов А. Л., Болотников В. В., Бунякин В. П.* Энтомофаги вредителей сада, овощных культур и картофеля. – Мн.: Наука и техника, 1981. – 247 с.
3. *Асякин Б. П.* Особенности взаимоотношений основных вредителей капусты и их энтомофагов в консортиальной системе «растение – фитофаг – энтомофаг» // XII съезд Российского энтомологического обще-

ств. – Тез. докл. СПб, 2002. – С. 23.

Результати досліджень. Протягом досліджуваного періоду в цілому на полях із білоголовою капустою зустрічалося понад 30 видів комах-шкідників, які належать до двох груп: багатоїдних і спеціалізованих. Серед спеціалізованих шкідників переважали капустяна совка (*Mamestra brassicae* L.), капустяна міль *Plutella maculipennis* (Curt.) та білан капустяний (*Pieris brassicae* L.). За досліджуваній період показники чисельності вищезгаданих комах-шкідників становили (див. табл.).

Чисельність листогризух шкідників капусти білоголової на території Полтавської області (поля ВАТ ім. О. Довженка Диканського району Полтавської області)

Назва шкідника	Чисельність, шт./ 10 рослин		
	2009 р.	2010 р.	2011 р.
Капустяна совка (<i>Mamestra brassicae</i> L.)	5,3	7,1	3,9
Капустяна міль <i>Plutella maculipennis</i> (Curt.)	6,3	2,8	6,9
Білан капустяний (<i>Pieris brassicae</i> L.)	2,7	2,5	5,3

Висновки. В умовах Полтавської області серед спеціалізованих шкідників білоголової капусти найбільш поширеними є капустяна совка (*Mamestra brassicae* L.), капустяна міль *Plutella maculipennis* (Curt.) та білан капустяний (*Pieris brassicae* L.).

4. *Колеснік Л. І.* Шкідники і ентомофаги на капусті // Захист рослин. – 1997. – № 7. – С. 35.
5. Методика дослідної справи в овочівництві й баштанництві / [За ред. Г. Л. Бондаренка, К. І. Яковенка]. – Х: Основа, 2001. – 369 с.
6. *Сероус Л. Я.* Массовые размножения листогрызущих чешуекрылых вредителей капусты в Украине // Вісник ХНАУ. Серія «Ентомологія-фітопатологія». – Харків, 2004. – №5. – С. 101–104.